

Πρόγραμμα του Φεστιβάλ

Παρασκευή 18 Αυγούστου, 21:00

Πόρος

Αμφιθέατρο Συγγρού

Κουιντέτο εγχόρδων σε ντο μείζονα, K.515

W. A. Mozart

- i) *Allegro*
- ii) *Minuetto: Allegretto*
- iii) *Andante*
- iv) *Allegro*

Jonathan Stone & Katharine Gowers, βιολιά; Julia Joyce & Francis Kefford, βιόλες; Julian Arp, τσέλο

~ Διάλειμμα ~

Κουιντέτο Εγχόρδων Αρ. 2 σε Σι ύφεση,
Ορ. 87

F. Mendelssohn

- i) *Allegro vivace*
- ii) *Andante scherzando*
- iii) *Adagio e lento*
- iv) *Allegro molto vivace*

Jonathan Stone & Katharine Gowers, βιολιά; Francis Kefford & Julia Joyce, βιόλες; Andrew Joyce, τσέλο

Πρόγραμμα του Φεστιβάλ

Κυριακή 20 Αυγούστου, 21:00
Μέθανα
Αμφιθέατρο Καμμένης Χώρας

Σερενάτα σε Ντο μείζονα για τριό εγχόρδων, Ε. Dohnányi
Ορ. 10

- i) *Marcia: Allegro*
- ii) *Romanza: Adagio non troppo*
- iii) *Scherzo: Vivace*
- iv) *Tema con variazioni: Andante con moto*
- v) *Rondo (Finale): Allegro vivace*

Katharine Gowers, βιολι; Francis Kefford, βιόλα; Julian Arp, τσέλο

~ Διάλειμμα ~

Κουιντέτο Εγχόρδων Αρ. 2 σε Σι ύφεση, F. Mendelssohn
Ορ. 87

- i) *Allegro vivace*
- ii) *Andante scherzando*
- iii) *Adagio e lento*
- iv) *Allegro molto vivace*

Jonathan Stone & Katharine Gowers, βιολιά; Francis Kefford & Julia Joyce, βιόλες; Andrew Joyce, τσέλο

Πρόγραμμα του Φεστιβάλ

Τρίτη 22nd Αυγούστου, 21:00

Ύδρα

Bratsera Hotel

Έξι Σπουδές σε Κανόνα, Op.56

R. Schumann

- i) *Nicht zu schnell*
- ii) *Mit innigem Ausdruck*
- iii) *Andantino*
- iv) *Innig*
- v) *Nicht zu schnell*
- vi) *Adagio*

Noam Greenberg, πιάνο Jonathan Stone, βιολί; Andrew Joyce, τσέλο

Τρίο με πιάνο ν3 σε Σι ύφεση μείζονα, K. 502

W. A. Mozart

- i) *Allegro*
- ii) *Larghetto*
- iii) *Allegretto*

Noam Greenberg, πιάνο; Γιάννης Αγρανιώτης, βιολί; Andrew Joyce, τσέλο

~ Διάλειμμα ~

**Κουιντέτο με πιάνο αρ. 2 σε λα μείζονα,
Op.81**

A. Dvořák

- i) *Allegro, ma non tanto*
- ii) *Dumka: Andante con moto*
- iii) *Scherzo (Furiant): Molto vivace*
- iv) *Finale: Allegro*

Noam Greenberg, πιάνο; Katharine Gowers & Jonathan Stone, βιολιά;
Francis Kefford, βιόλα; Julian Arp, τσέλο

Κουιντέτο εγχόρδων σε ντο μείζονα, K.515

W. A. Mozart (1756 - 1791)

Ο Mozart δεν ήταν μόνο ο σημαντικότερος πιανίστας της εποχής του, αλλά και ένας ολοκληρωμένος εκτελεστής στο βιολί και στη βιόλα. Είχε επωφεληθεί από την διδασκαλία του πατέρα του Leopold, ο οποίος είχε γράψει την σημαντικότερη πραγματεία αυτού του αιώνα για την τέχνη του βιολιού. Το αγαπημένο του έγχορδο όργανο ήταν η βιόλα και συχνά έπαιζε το μέρος της σε παρουσιάσεις των κουαρτέτων και κουιντέτων εγχόρδων του. Πιθανόν να ήταν η επίγνωση των δυνατοτήτων και της ομορφιάς αυτής της εσωτερικής φωνής που τον οδήγησε να επεκτείνει το παραδοσιακό κουαρτέτο εγχόρδων, που είχε αναπτύξει και κατακτήσει ο δάσκαλος και μέντοράς του Joseph Haydn, με την προσθήκη μιας δεύτερης φωνής βιόλας. Αν και δεν εφηύρε το κουιντέτο εγχόρδων, ανέπτυξε σε μεγάλο βαθμό τις δυνατότητες του στην πολυφωνία, την πολυπλοκότητα και την ποικίλη οργανική υφή. Αναπτύσσοντας το κουιντέτο εγχόρδων, άνοιξε το δρόμο για ένα είδος, το οποίο ενέπνευσε τους Schubert, Mendelssohn, Dvorak και Brahms στην σύνθεση μερικών από τα σπουδαιότερα έργα μουσικής δωματίου. Αυτό το εξαιρετικό σύνολο έργων έχει υπάρξει το κεντρικό μέρος των περισσοτέρων από τα προηγούμενα Φεστιβάλ Μουσικής Δωματίου Σαρωνικού.

Μετά από ένα διάλειμμα πέντε εβδομάδων, που ακολούθησε την ολοκλήρωση των «Γάμων του Φίγκαρο» τον Απρίλιο του 1786, ο Mozart επανήλθε στην σύνθεση, δημιουργώντας 20 μοναδικά και πρωτοπόρα αριστουργήματα μέσα στους επόμενους δέκα μήνες. Αργότερα, την άνοιξη του 1787, στην ηλικία των 31, επανήλθε στο

είδος του κουιντέτου εγχόρδων μετά από 13 χρόνια, συνθέτοντας δύο εκπληκτικά κουιντέτα μέσα σε επτά εβδομάδες, τα Κ.515 σε ντο μείζονα και Κ.516 σε σολ ελάσσονα. Το τι τον παρακίνησε είναι τελείως άγνωστο. Ο Mozart ήταν ένας από τους πρώτους συνθέτες/ελεύθερους επαγγελματίες και ήταν αναγκασμένος να γράφει, έχοντας το μυαλό του στην αγορά, είτε μέσω συναυλιών, παραγγελιών ή εκδόσεων. Όμως τα δύο αυτά κουιντέτα δεν εξυπηρετούσαν κανέναν από αυτούς τους σκοπούς. Αν και τα προσέφερε αργότερα ως εγγύηση για έναν δάνειο στον προστάτη του Michael Puchberg, μπορούμε μόνο να υποθέσουμε, ότι στην πρώτη τους σύλληψη εξέφραζαν κάποιες από τις πιο προσωπικές του ιδέες και συναισθήματα.

Ο Mozart ήταν ένας έντονα λυρικός συνθέτης και μεγάλο μέρος της μουσικής του μπορεί να γίνει κατανοητό από την σύνθεση του δραματικού και μουσικού στοιχείου στις όπερές του. Η μοναδική και αξεπέραστη ικανότητα του να δημιουργεί ensemble στην όπερα, βρίσκεται πάλι στο προσκήνιο στα επίσης αξεπέραστα κουιντέτα εγχόρδων. Σε αυτή την μοναδικά δραματική φόρμα, κάθε τραγουδιστής ή οργανοπαίκτης εκφράζει έναν μοναδικό και καθαρά ξεχωριστό χαρακτήρα και μια ξεχωριστή στάση, η οποία βρίσκεται σε τέλεια αρμονία με πολλές διαφορετικές άλλες. Συνθέτες που ασχολήθηκαν με το είδος πρωτύτερα όπως ο Boccherini, έδωσαν την πρωτοκαθεδρία στο πρώτο βιολί και την πρώτη βιόλα, όσο τα υπόλοιπα όργανα απλώς συνόδευσαν, με ένα μουσικό αποτέλεσμα ευχάριστο μεν, αλλά ταυτόχρονα μειλίχιο και επαναληπτικό. Ο Mozart από την άλλη, μέσα στο πνεύμα της εποχής της ανερχόμενης ισότητας δίνει την ίδια σημασία σε κάθε φωνή. Το αποτέλεσμα είναι αναζωογονητικό.

Όλο το υλικό για το πρώτο μέρος (Allegro) περιλαμβάνεται στα πρώτα πέντε μέτρα σε ένα χαρακτηριστικό διάλογο ερώτησης/απάντησης μεταξύ τσέλου και βιολιού. , των οποίων οι ρόλοι σύντομα αντιστρέφονται. Το φαινομενικά απλό θεματικό υλικό χρησιμοποιείται με απόλυτη ικανότητα για να δημιουργήσει μια διάθεση απατηλής ηρεμίας με μια υποβόσκουσα ένταση, κάνοντας χρήση ανισομηκών φράσεων, ατελείωτης ποικιλίας στην τοποθέτηση των φωνών και της περίπλοκης πολυφωνίας. Το μέρος κλείνει με την επικύρωση της κλασσικής ισορροπίας των αρχικών ιδεών, αλλά όχι χωρίς κάποιες αναπάντεχες αλλαγές.

Στο δεύτερο μέρος (Minuetto) μια μελίρρυτη μελωδία αντιτίθεται ευρηματικά σε ένα απόσπασμα δύο νοτών, που μοιάζει με κάλεσμα πουλιού. Είναι αυτό το μικρό μοτίβο που θα εντυπωθεί στον ακροατή και αυτό κάνει το μέρος αυτό που είναι, όπως ακριβώς οι δύο νότες του όμποε στο "I've got you Babe" μετέτρεψαν μια κατά τα άλλα βαρετή μελωδία, σε μια διαχρονική επιτυχία των Sonny and Cher. Το τρίτο μέρος (Andante) περιλαμβάνει ένα ακόμα οπερατικό ντούο χωρίς λόγια μεταξύ βιολιού και βιόλας, που είναι αντίστοιχο σε διαυγή ομορφιά και σπαραξικάρδια συναισθηματική ένταση με το αργό μέρος της Sinfonia Concertante. Και τα δύο κομμάτια ανήκουν στις κορυφές της μουσικής τέχνης.

Στο τελευταίο μέρος (Allegro), ένα εξωστρεφές rondo η διάθεση αλλάζει τελείως. Και πάλι η αυθεντικότητα και μη προβλεψιμότητα ξεχωρίζει την δημιουργικότητα του Mozart από αυτή των πολλών σύγχρονών του. Η διάθεση είναι χαρούμενη, με χιούμορ και ζωτικότητα, που δείχνει το χρέος προς τον Haydn, κάτι που ο Mozart σίγουρα θα αναγνώριζε. Αλλά υπάρχουν κύματα στην

λίμνη. Τίποτα δεν είναι καθορισμένο. Υπάρχουν ρυθμικοί κραδασμοί και απροσδόκητα αδιέξοδα, ανισομήκεις φράσεις και ξαφνικές μετατροπές. Όλα αυτά διαταράσσουν την άνεση του οικείου επαναλαμβανόμενου θέματος, αλλά η στιβαρότητα της μορφής rondo δεν διαλύεται ποτέ, όλα είναι ακουστικά κατανοητά και χωρίς προειδοποίηση μεταφερόμαστε στην πραγματικότητα της τελικής coda, όπου όπως και στα τελευταία μέτρα των «Γάμων του Φίγκαρο» όλα είναι εντάξει στον κόσμο.

Σερενάτα σε Ντο μείζονα για τρίο εγχόρδων, Op. 10
Ernö Dohnányi (1877-1960)

Ο Dohnányi ήταν ένας εξαιρετικός πιανίστας, συνθέτης και δάσκαλος και ένας από τους πυλώνες της μουσικής ζωής της Ουγγαρίας στον 20ο αιώνα. Στην κορυφή της καριέρας του την δεκαετία του 1930 ήταν διευθυντής της Ακαδημίας της Βουδαπέστης, διευθυντής της Ουγγρικής Ραδιοφωνίας και βασικός μαέστρος της Φιλαρμονικής της Βουδαπέστης. Οι δάσκαλοί του είχαν στενούς δεσμούς με τον Brahms και τον Liszt και ο ίδιος έγινε ισχυρός υποστηρικτής και μέντορας του Kodaly και του Bartok, ο οποίος ήταν μόλις τρία χρόνια νεώτερος του. Αν και είχε δεχτεί κριτική από κάποιους ως φιλοναζιστής, η αλήθεια είναι ότι έκανε πολλά για να αντισταθεί στην αντισημιτική πολιτική των ναζί στην Βουδαπέστη και για να προστατεύσει Ούγγρους μουσικούς στο Ολοκαύτωμα. Ο γιός του, Hans, έγινε ηγέτης της γερμανικής αντιναζιστικής αντίστασης και εκτελέστηκε για αυτό. Η διαμάχη όσον αφορά τη σχέση του συνθέτη με τον ναζισμό ίσως εξηγεί την πτώση της δημοτικότητάς του μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η Σερενάτα σε Ντο μείζονα για τρίο εγχόρδων γράφτηκε το 1902, την ίδια χρονιά με την Έκτη Συμφωνία του Mahler και την Madama Butterfly του Puccini. Θεωρείται από τα καλύτερα έργα του. Έχει πέντε μέρη:

i) Marcia: Allegro. Εδώ ο Dohnanyi βγάζει το καπέλο του στον Mozart και τους σύγχρονους του, για τους οποίους η σερενάτα ήταν βασική μορφή για περιστάσεις της αυλής και το March συμβόλιζε τον αριστοκράτη που είχε παραγγείλει το έργο. Αλλά βρισκόμαστε πλέον στον 20ο αιώνα και μακριά από όποια αριστοκρατική λαμπρότητα. Το χρέος του συνθέτη στην Ευρωπαϊκή λαϊκή μουσική ακούγεται, τα θέματα αυτής συνθέτουν το υλικό σε όλα τα μέρη. Οι μαγυάρικες επιρροές, αν και παρούσες, είναι λιγότερο φανερές, από αυτές στην μουσική των Kodaly και Bartok αργότερα.

ii) Romanza: Adagio non troppo. Ένα εντυπωσιακό σόλο της βιόλας αναγγέλει ένα ντουέτο μεταξύ βιολιού και τσέλου με την βιόλα να συνοδεύει με αρπισμούς.

iii) Scherzo: Vivace. Το κεντρικό μέρος καταδεικνύει στενούς δεσμούς με την κλασική και την ρομαντική παράδοση με γρήγορα εναλλασσόμενους ρυθμούς και συναρπαστική αντιστικτική χρήση των τριών φωνών.

iv) Theme and Variations: Andante con Moto. Ένα θέμα, που προσομοιάζει με κοράλ και προέρχεται από το πρώτο μέρος March, χρησιμοποιείται ως βάση για πέντε λυρικές παραλλαγές. Εδώ ο 24χρονος συνθέτης δείχνει την μαεστρία του στην πολυφωνία και έναν κομψό τρόπο λύσης των δισηπίλυτων προβλημάτων της γραφής τετράφωνης αρμονίας για τρεις φωνές.

v) Rondo: Allegro vivace. Το τελευταίο μέρος ολοκληρώνει το κομμάτι με ζωηρότητα αλλά και με μια δόση υποβόσκουσας

θλίψης.

Έξι Σπουδές σε Κανόνα, Op.56
Robert Schumann (Arr. Kirchner)

Στις αρχές του 1845, ο Schumann ανέπτυξε μια εμμονή με την αντίστιξη-την τοποθέτηση των φωνών εναντίον άλλων φωνών, μια μουσική τέχνη που είχε φτάσει στο απόγειό της έναν αιώνα νωρίτερα με τις φούγκες του Bach. Για να διευκολύνει την πραγματοποίηση αυτής της εμμονής, απέκτησε ένα pedal piano. Αυτό το όργανο, σχεδόν άγνωστο σήμερα, είχε μια διάδοση τον 18ο και 19ο αιώνα μεταξύ πιανιστών και οργανιστών. Είχε μια επιπλέον σειρά πλήκτρων, που παιζόταν με τα πόδια όπως στο εκκλησιαστικό όργανο, και επέτρεπε να παίζεται η μελωδική γραμμή του μπάσου. Ήταν εξαιρετικά δημοφιλές μεταξύ των οργανιστών, που μπορούσαν να τα χρησιμοποιήσουν για να μελετάνε στο σπίτι τους, μακριά από τις μη θερμαινόμενες εκκλησίες τον χειμώνα. Το όργανο του Schumann ήταν ένα όρθιο πιάνο με μια πρόσθετη ηχοσανίδα με 29 χορδές στην πλάτη του. Έγραψε μια σειρά από έργα ειδικά για αυτό το όργανο, εκ των οποίων οι «Έξι Σπουδές σε Κανόνα» είναι το γνωστότερο.

Ο Κανόνας είναι η πιο απλή μορφή αντιστικτικής γραφής. Στα παιδικά τραγούδια ονομάζονται «κύκλοι». Μια επαναλαμβανόμενη μελωδία είναι έτσι σχεδιασμένη ώστε να εναρμονίζεται με τον εαυτό της, όταν επαναληφθεί σε απόσταση ενός, δύο, τεσσάρων ή ενίοτε και περισσότερων μέτρων. Το "Frere Jacques" είναι ένα κλασικό παράδειγμα. Τα έξι κομμάτια έχαιραν της εκτίμησης της Clara Schumann, του Mendelssohn και του Brahms και η ποιότητά

τους αναγνωρίστηκε από τον Theodor Kirchner, έναν κοντινό φίλο της οικογένειας και μαθητή του Robert. Ο Kirchner τα μετέγραψε για τρίο με πιάνο και είναι αυτή η εκδοχή που θα ακούσουμε απόψε. Πολλοί θεωρούν την μεταγραφή του Kirchner σχεδόν ανώτερη από το αυθεντικό έργο του Schumann λόγω της διαφάνειας της αντίστιξης, που γίνεται εφικτή από την ευφάνταστη φωνητική τοποθέτηση των τριών οργάνων. Μεταγραφές του έργου για άλλες ομάδες οργάνων έγιναν αργότερα και από τους Bizet και Debussy.

Τρίο με πιάνο ν3 σε Σι ύφεση μείζονα, Κ. 502
W. A. Mozart (1756 - 1791)

Ο συνδυασμός πληκτροφόρου, βιολιού και τσέλου ήταν ένα δημοφιλές σύνολο για μικρά έργα μουσικής δωματίου για μισό αιώνα πριν ο Haydn και ο Mozart τον μεταμορφώσουν, μαζί με το κοντσέρτο για πιάνο, σε ένα από τα σημαντικότερα σύνολα της κλασικής περιόδου και μετέπειτα. Ο λόγος ήταν η εξέλιξη των πληκτροφόρων από το τσέμπαλο στο πιάνο, που είχε φτάσει την κορύφωσή της στην Βιέννη εκείνης της εποχής. Στα προγενέστερα έργα το βιολί και το τσέλο χρειαζόντουσαν για την ενίσχυση της υψηλής και της χαμηλής φωνής λόγω των περιορισμών στην δυναμική του πιο μαλακού πρώιμου οργάνου. Το νέο πιάνο επέτρεψε την ανεξαρτησία των τριών οργάνων.

Ο σπουδαιότερος βιρτουόζος του πιάνου της εποχής του, που ήταν ο Mozart, αγκάλιασε το καινούργιο όργανο με συνθέσεις που έδειχναν τις τεχνικές του δυνατότητες και ενέπνευσαν μερικά από τα μεγαλύτερά του έργα. Το Τρίο με πιάνο Κ. 502 θεωρείται ένα

από αυτά. Ολοκληρώθηκε το 1786. Αυτή ήταν μια από τις πλέον δημιουργικές χρονιές του Mozart, με την ολοκλήρωση των «Γάμων του Φίγκαρο», τριών από τα σπουδαιότερα κοντσέρτα για πιάνο (K.488, K.491, K.503) και τα δύο εξαιρετα κουαρτέτα με πιάνο, που έχουν παιχτεί στο παρελθόν στο Φεστιβάλ Μουσικής Δωματίου Σαρωνικού.

Το απατηλά απλό θέμα του πρώτου μέρους, στο οποίο προστίθεται ένα ασύνηθες νέο θέμα στη μέση του μέρους, προσφέρει περισσότερο από αρκετό υλικό για μια πλούσια έκθεση αρμονικής και αντιστικτικής ανάπτυξης. Το δεύτερο μέρος είναι ένα Larghetto εξαιρετικής κλασσικής χάρης και λυρισμού όπου και τα τρία όργανα βρίσκουν μια άψογη ισορροπία. Το τρίτο μέρος χαρακτηρίζεται από πολύχρωμα, σπινθηροβόλα σολιστικά περάσματα του πιάνου μαζί με ζωνηρούς διαλόγους του βιολιού με το τσέλο.

Κουιντέτο με πιάνο αρ. 2 σε λα μείζονα, Op.81 **Antonin Dvorak**

Το δεύτερο κουιντέτο με πιάνο του Dvorak θεωρείται από πολλούς ως ένα από τα πιο θαυμαστά έργα του ρεπερτορίου της μουσικής δωματίου. Σε αυτόν τον σπάνιο συνδυασμό οργάνων, η κρουστή λαμπρότητα του πιάνου με ουρά συναντιέται με την αξεπέραστη ηχηρότητα του κουαρτέτου εγχόρδων, δημιουργώντας έναν κόσμο μοναδικού ηχοχρώματος και υφής. Η πρώτη παρουσίαση του έργου έγινε στη Πράγα τον Ιανουάριο του 1888. Το κουιντέτο αυτό χρονολογείται στην περίοδο που η φήμη του Dvorak είχε αρχίσει να απογειώνεται. Είχε πρόσφατα επιστρέψει από μία

επιτυχή παραμονή στο Λονδίνο, και σύντομα θα του προσέφεραν μια υψηλή θέση στο Ωδείο της Πράγας (1889) ενώ αργότερα θα επιβιβαζόταν για το φημισμένο του ταξίδι στην Αμερική (1892-1895). Η γραφή έχει τα χαρακτηριστικά των πέντε οργάνων. Αυτά συνδυάζονται με μαγικό τρόπο σε έναν πανέμορφο, ισορροπημένο, λυρικό και ρυθμικό διάλογο εξαιρετικής δεξιοτεχνίας.

Το τσέλο ανοίγει το πρώτο μέρος, ενώ οι εξαιρετικής ομορφιάς μελωδίες της βιόλας και του βιολιού, σύντομα φέρνουν μια ισορροπία. Το δεύτερο μέρος έχει την προέλευσή του στο κάπως στοχαστικό και αρκετά μελαγχολικό σλάβικο λαϊκό χορό, Dumka, του οποίου τα αργά μέρη εξισορροπούνται από τον παιγνιδιάρικο και ζωηρό χορευτικό ρυθμό των γρήγορων. Η εισαγωγική μελωδία του πιάνου είναι δανεισμένη από το έργο 83 «Το τραγούδι Αγάπης» του Dvorak και οι στίχοι του τραγουδιού είναι ενδεικτικοί της ατμόσφαιρας της μουσικής:

Θα πέθαινα με ευχαρίστηση Με τη γλυκιά δύναμη των ματιών σου, εάν το πανέμορφο χαμόγελό σου δεν με αναζωογονούσε. Πάντοτε με χαρά θα διάλεγα αυτήν τη γλυκιά μοίρα με αυτό το πάθος στην καρδιά: παρά μόνο αν γνώριζα ότι τα αγαπημένα χείλια σου θα με ξυπνούσαν από τον ύπνο.

Το scherzo ,το τρίτο μέρος βασίζεται σ' έναν άλλο ζωντανό βοημικό χορό, τον Furiant, και δεξιοτεχνικά είναι ιδιαίτερα απαιτητικό για τον πιανίστα. Το τέταρτο μέρος είναι ένας 'αγώνας δύναμης' που αντλεί έμπνευση από τα μνημειώδη κουιντέτα με

πιάνο των Mendelssohn και Brahms.

Κουιντέτο Εγχόρδων Αρ. 2 σε Σι ύφεση, Ορ. 87
Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809-1847)

Ο Mendelssohn συνέθεσε δύο κουιντέτα για «βιόλα»-προσθέτοντας στο καθιερωμένο κουαρτέτο εγχόρδων για δύο βιολιά, βιόλα και τσέλο, μια δεύτερη βιόλα. Το πρώτο κουιντέτο γράφτηκε όταν ήταν μόλις 17 χρονών, την ίδια χρονιά που συνέθεσε το ζωνρό Οκτέτο (τα δύο αυτά έργα παίχτηκαν από το σύνολο Leonardis στο περσινό φεστιβάλ). Σε αντίθεση, το συγκεκριμένο δεύτερο κουιντέτο, ολοκληρώθηκε το 1845, δύο χρόνια πριν τον πρόωρο θάνατό του, σε ηλικία μόλις 38 ετών. Κατατάσσεται μαζί με τα κουιντέτα του Mozart στα τελειότερα δείγματα της φόρμας αυτής, και μπορούμε μόνο να αναρωτηθούμε, όπως οι Mozart, Keats, Schubert, Chopin, τι θαύματα θα είχε συνθέσει ο Mendelssohn αν είχε ζήσει περισσότερο.

Γιατί να συνθέσει κανείς ένα κουιντέτο; Ποιο είναι το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτής της ομάδας οργάνων; Ιστορικά, μετά την Αναγέννηση, μια περίοδο με πολλές καινοτομίες και πειραματισμούς σε ότι αφορά την αρμονία, η τετράφωνη αρμονική γραφή έγινε καθολικά αποδεκτή ως η ανώτατη ισορροπία, διαφυλάσσεται δε αιώνια με Το Καλοσυγκερασμένο Κλειδοκύμβαλο του Bach- ένα είδος Βίβλου της τετράφωνης αρμονίας. Μέχρι σήμερα, όπως και στην εποχή του Mendelssohn, το κουαρτέτο εγχόρδων είναι το πιο δημοφιλές σχήμα μουσικής δωματίου, το οποίο όπως και στις ορχήστρες και τις χορωδίες

περιλαμβάνει τέσσερεις φωνές: σοπράνο, άλτο, τενόρο και μπάσο. Για ποιο λόγο λοιπόν να αλλάξει αυτό το σχήμα και να επιλέξει ένα μονό αριθμό οργάνων; Ήταν μια καινοτομία του Mozart, και ανάμεσα στα πέντε του κουιντέτα για έγχορδα, βρίσκονται δύο από τα σημαντικότερα αριστουργήματά του. Ο Mozart, όπως και πολλοί μεταγενέστεροι συνθέτες, δυσκολεύτηκαν να συνθέσουν έργα για κουαρτέτο εγχόρδων (την φόρμα που επινόησε και κατέκτησε ο Haydn). Ο Mozart επίσης αγαπούσε τη βιόλα και πάντοτε συνέθετε τις μεσαιές φωνές με πανέμορφες γραμμές και πλούσια αρμονία. Με την προσθήκη μιας δεύτερης βιόλας αποκτούσε ακόμη μεγαλύτερο εύρος δυνατοτήτων προς αυτήν την κατεύθυνση και του επέτρεπε διαλόγους οπερατικής μορφής ανάμεσα στα όργανα, (ιδιαίτερα στα ντουέτα), ενώ του έδινε το περιθώριο να χρησιμοποιήσει αρκετά όργανα για να συμπληρώσουν την αρμονία. Το κουαρτέτο εγχόρδων είναι με αυτή την έννοια πολύ πιο περιοριστικό· ο Mozart ελευθερώνει τα δεσμά, δίνοντας στον εαυτό του περισσότερο χώρο να εκφραστεί ελεύθερα και αβίαστα. Ο Mendelssohn θα είχε ο ίδιος παίξει τα κουιντέτα του Mozart και θα του είχε τραβήξει την προσοχή η ευφυή τους γραφή· θα είχε ασφαλώς απολαύσει τον πλούτο και το εύρος αυτού του συνόλου, καθώς υπήρξε μια μουσική προσωπικότητα που αναζητούσε την εκφραστική ελευθερία.

Η μουσική του Mendelssohn είναι σε μεγάλο βαθμό συνδεδεμένη με την ηρεμία, τη χαρά και την αισιοδοξία, αλλά ο πραγματικός του χαρακτήρας έχει καταγραφεί ως απόμακρος και άστατος: τα ξεσπάσματα της ιδιοσυγκρασίας του τον έκαναν γνωστό ως «ο δυσारेστημένος Πολωνός κόμης». Περιφρονούσε τους περισσότερους σύγχρονούς του συνθέτες όπως τον Berlioz, τον

Meyerbeer και τον Liszt. Οι συνθέσεις του Liszt ήταν για τον Mendelssohn σκέτες ακροβασίες. Ο Mendelssohn παντρεύτηκε στα 28 και απέκτησε πέντε παιδιά, παρόλο που ο έρωτας της ζωής του ήταν πιθανώς η Jenny Lind, μια Σουηδή υψίφωνος γνωστή ως «το σουηδικό αηδόνι», την οποία γνώρισε λίγο πριν ολοκληρώσει τη σύνθεση αυτή. Υπήρξε μια σημαντικότερη φυσιογνωμία, που ήταν εξαιρετικά διάσημη στην εποχή της. Η Βασίλισσα Βικτωρία ήταν θαυμάστριά της, και χάρη στον Αμερικάνο υποστηρικτή της P.T. Barnum, έγινε εξαιρετικά πλούσια μετά από μια περιοδεία στην Αμερική όπου όλα τα εισιτήρια είχαν εξαντληθεί. Όταν πέθανε ο Mendelssohn, η Lind έγραψε για εκείνον «ήταν ο μόνος άνθρωπος που έφερε την ολοκλήρωση στην ψυχή μου».

Το κουιντέτο ξεκινάει με ένα δραματικό και παθιασμένο Allegro vivace (ζωντανό και πνευματώδες) με ένα σόλο πρώτο βιολί που θυμίζει εισαγωγή σε κοντσέρτο. Το δεύτερο μέρος είναι ένας χορός που αναδεικνύει τις εκπληκτικές ικανότητες του Mendelssohn στην αντίστιξη (συνδυασμός διαφορετικών μελωδικών γραμμών μέσα στην ίδια σύνθεση. Το αργό τρίτο μέρος (Adagio) είναι ο μαγνήτης όλου του έργου· δραματικό και παθιασμένο, αντηχεί τα σπουδαία αργά μέρη του Schubert και του Mozart. Το έργο ολοκληρώνεται με μία εύρωστη ροντό-σονάτα που συνδυάζει τον χαρακτηριστικό λυρισμό του συνθέτη για άλλη μια φορά με την εξαιρετική αντιστικτική του τέχνη.

Richard Kefford 2023

Μετάφραση: Γιάννης Αγρανιώτης

Βιογραφίες Καλλιτεχνών: www.saronicfestival.com/el/artists